

Brüssel, 16. detsember 2024
(OR. en)

16939/24

ENER 606
COMPET 1218
CLIMA 459
ENV 1232

MENETLUSE TULEMUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Kuupäev: 16. detsember 2024

Saaja: Delegatsioonid

Eelmise dok nr: 16248/24

Teema: Maapõueenergia edendamine
– Nõukogu järelused (16. detsember 2024)

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järelused maapõueenergia edendamise kohta, mille transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu kiitis heaks oma 16. detsembri 2024. aasta istungil.

NÕUKOGU JÄRELDUSED
MAAPÕUEENERGIA EDENDAMISE KOHTA

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

TULETADES MEELDE

- Euroopa kliimamäärust¹ ja sellest tulenevat kohustust võtta vastavalt liidu ja riiklikul tasandil vajalikke meetmeid, et võimaldada kliimaneutraalsuse ühist saavutamist hiljemalt 2050. aastaks;
- Euroopa Ülemkogu 17.–18. aprilli 2024. aasta järeltusi², milles kutsuti üles saavutama tõeline energialiit, tagades rohke, taskukohase ja puhta energiaga varustamise, mis teenib Euroopa energiasuveräänsuse ja kliimaneutraalsuse poole püüdlemise topelteesmärki. See nõuab ambitsioonikat elektrifitseerimist, kasutades kõiki nullneto- ja vähese CO₂ heitega lahendusi, paindlikkust, puhta tehnoloogia märkimisväärset kasutuselevõttu ning investeringuid võrkudesse, salvestamisse ja võrkudevahelistesse ühendustesse;
- liikmesriikide õigust otsustada oma energiaallikate jaotuse üle, võttes arvesse oma geoloogilisi, keskkonnavalaseid, majanduslikke ja muid konkreetseid asjaolusid, ning valida kõige sobivamad tehnoloogiad 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide ühiseks saavutamiseks;
- nullnetotööstuse määrust³, mille eesmärk on tagada liidu juurdepääs kindlatele ja kestlikele nullnetotehnoloogiate tarnetele, sealhulgas suurendades nullnetotehnoloogiate tootmise võimsust ja tarneahelaid; ning milles käsitatakse maapõueenergiat nullnetotehnoloogiana;

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999.

² EUCO 12/24, kättesaadav aadressil <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2024/04/18/european-council-conclusions-17-and-18-april-2024/>.

³ EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU 13. juuni 2024. aasta MÄÄRUS (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724; ELT L, 28.6.2024.

- taastuenergia direktiivi⁴ ja eelkõige liikmesriikide kohustust kehtestada oma õigusnormides ja ehituseeskirjades ning vajaduse korral oma toetuskavades asjakohased meetmed; ning lisaks suurendada taastuenergia osakaalu elektrienergiast, küttes ja jahutuses ning kaugküttes ja -jahutuses ning tööstusprotsessides;
- energiatõhususe direktiivi⁵, mille kohaselt hõlbustavad liikmesriigid rahastamisvahendite loomist või olemasolevate rahastamisvahendite kasutamist energiatõhususe parandamise meetmete jaoks; ning milles on sätestatud tõhusate kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide kriteeriumid;
- hoonete energiatõhususe direktiivi⁶, kus maapõueenergia on üks võimalustest heitevaba hoone energiavajaduste katmiseks;
- elektrituru määrust⁷, milles käsitatakse maapõueenergiat energiaallikana, mille puhul otsesed hinnatoetuskavad investeringuteks uutesse elektritootmisrajatistesse peavad olema kahesuunaliste hinnavahelepingute või sama mõju saavutavate kavade vormis; ning mille puhul liikmesriigid edendavad elektritulepingute kasutuselevõttu;

4 EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU 18. OKTOOBRI 2023. AASTA DIREKTIIV (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamisega ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652.

5 EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (uuesti sõnastatud).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1275 hoonete energiatõhususe kohta (uuesti sõnastatud).

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2024/1747, millega muudetakse määruseid (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 seoses liidu elektrituru korralduse parandamisega.

VÖTTES ARVESSE

- komisjoni teatist läbivaadatud energiatehnoloogia strateegilise kava kohta⁸;
- komisjoni teatist ajakohastatud riiklike energia- ja kliimakavade projektide kogu ELi hõlmava hinnangu kohta⁹, milles märgiti, et maapõueenergia allikaid on mainitud mitme kava eri osades, eriti seoses kütte ja jahutusega, kuid ei esitata olulisi üksikasju nende rakendamiseks vajalike meetmete kohta;
- komisjoni teatist kava „RepowerEU“ kohta¹⁰ seoses Venemaa fossiilkütustest sõltuvuse vähendamise, energiasüsteemi ümberkujundamise kiirendamise ja energiaturu edasise integreerimisega;
- komisjoni teatist „ELi päikeseenergia strateegia“¹¹, milles märgitakse, et ELi 2030. aasta eesmärkide täitmiseks peaksid päikeseenergia ja maasoojus katma vähemalt kolm korda suurema osa energiavajadusest;
- Regioonide Komitee arvamust maapõueenergia rolli kohta kohalikus energiatootmises¹²;

Maapõueenergia võimalused ja takistused selle ulatuslikuma kasutuselevõtu puhul

1. TÕSTAB ESILE

- a. maapõueenergia potentsiaali kohaliku taastuva energiaallikana energiajulgeoleku ja kestlikkuse tagamisel ning taskukohaste energiahindade kujundamisel;
- b. et maapõueenergia kasutamine aitab kaasa Euroopa Liidu strateegiliste eesmärkide saavutamisele, vähendades energiasõltuvust ja fossiilkütuste importi, eelkõige seoses kütte ja jahutusega, suurendades samal ajal Euroopa avatud strateegilist autonoomiat ja Euroopa tööstuse konkurentsivõimet;

8 COM(2023) 634 final.

9 COM(2023) 796 final.

10 COM(2022) 230 final.

11 COM(2022) 221 final.

12 Euroopa Regioonide Komitee arvamus – „Kohalik energiatootmine: maapõueenergia roll“ (omaalgatuslik arvamus); 26.6.2024, C/2024/3663.

- c. maapõueenergia rolli väljakujunenud nullnetotehnoloogiana energiasektori CO₂ heite vähendamisel;
- d. et madala ja sügava maapõueenergia tõhustatud arendamine võib tuua kaasa märkimisväärse heitkoguste vähenemise, eelkõige ehitussektoris, ning aidata kaasa ELi ambitsioonikate kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele;
- e. et kui maapõueenergia on kohapeal kättesaadav, võib see tagada stabiilse kütte ja jahutuse ning energia salvestamise, paindlikkuse ja energiasüsteemi lõimimise teenuseid ning pakkuda taskukohaseid ja prognoositavaid energiavarustuskulusid;
- f. et suure maapõueenergia potentsiaaliga piirkondades ja piirkondades, kus CO₂ heidet on raskem vähendada, näiteks äärepoolseimates piirkondades, võiks maapõueenergia pakkuda ka stabiilset ja prognoositavat tarnimist dispetšjuhitava elektrienergia puhul;
- g. koostoime kriitilise tähtsusega toorainete tootmisega, mis tähendab, et kui maapõueenergia vedelike keemiline koostis lubab, võib maapõueenergia uurimine aidata rahuldada liidu nõudlust liitiumi ja muude toorainete järele, edendades seeläbi Euroopa sõltumatust maavarade osas, pidades samal ajal silmas vajadust tagada keskkonnakaitse;

2. TOONITAB, ET

- a. liidu tasandil tuleb praegu keskmiselt üle poole elamusektori energia lõpptarbimisest ruumide ning kaugkütte ja -jahutuse jaoks fossiilsetest energiaallikatest, samal ajal kui maapõueenergia saab pakkuda taskukohast ja kindlat kütet ja jahutust, et vähendada hoonete energiatarbimise CO₂ heidet ning muuta tööstus konkurentsivõimelisemaks ja kestlikumaks;
- b. maapõueenergia eelistest hoolimata on maapõueenergial endiselt oluline kasutamata potentsiaal, mida saaks täiendavalt uurida ja kasutada;
- c. õiguslik keerukus, finants- ja kaubandustõkked, ebapiisav inimsuutlikkus või tehnoloogiaalane kogemus lube väljastavates asutustes ning kvalifitseeritud tööjõu ja spetsialiseerunud ettevõtete puudumine on tegurid, mis soodustavad maapõueenergia potentsiaali mitteoptimaalset kasutamist;

- d. takistustena riskide vähendamisele projekti väljatöötamise varases etapis ning maapõueenergia kiiremale ja ulatuslikumale kasutuselevõtule käsitatakse ka andmete, muu hulgas pinnaaluste andmete puudumist ja üldsuse piiratud juurdepääsu olemasolevatele geoloogilistele andmetele;
- e. kuigi tegevuskulud on suhteliselt väikesed, ei parane sügava maapõueenergia kasutamise alaste investeeringute äriine elujõulisus tõenäoliselt ilma meetmeteta, mille eesmärk on tegeleda suurte alginvesteeringutega ning uuringute, kapitali ja puurimisega seotud riskidega;
- f. maapõueenergia tootmine peab olema kooskõlas keskkonnaraamistikuga, sealhulgas looduse ja põhjavee kaitse ja ohutuse nõuetega;
- g. liikmesriigid võtavad võimalike maapõueenergia edendamise meetmete üle otsustamise korral seda majanduslikku, tehnilist ja geoloogilist teostatavust arvesse;

Meetmed maapõueenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks

- 3. KUTSUB komisjoni ÜLES koostama kütte ja jahutuse CO₂ heite vähendamise tervikliku strateegia koos spetsiaalse Euroopa maapõueenergia tegevuskavaga, mis sisaldab meetmeid maapõueenergia projektide hõlbustamiseks ja maapõueenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks. Sellised meetmed võiksid hõlmata järgmist:
 - a. võimalikud tagatisskeemid alginvesteeringute riskide maandamiseks;
 - b. suunised ja parimad tavad, et suurendada investeeringuid maapõueenergia projektidesse ja asjakohasesse taristusse, sealhulgas kaugkütte- ja kaugjahutusvõrkudesse ja salvestussüsteemidesse;
 - c. parimad tavad ja suunised, et kiirendada ja lihtsustada loamenetlusi, sealhulgas kohalike kogukondade kaasamine, ning hõlbustada maapõueenergia projektide täielikku elluviimist;
 - d. meetmed kvalifitseeritud tööjõu puuduse vähendamiseks, et parandada suutlikkust kogu maapõueenergia väärtusahelas;

- e. meetmed, millega hõlbustatakse andmete jagamist, pinnaaluste andmete kättesaadavust ja juurdepääsetavust ning uute geoloogiliste andmete kogumist;
 - f. parimad tavad või mudelid pikaajaliste lepingute, näiteks taastuvate energiaallikate põhiste kütte ja jahutuse ostulepingute sõlmimise hõlbustamiseks;
 - g. maapõueenergia baasil elektrienergia tootmise edendamine, kui geoloogiline potentsiaal on olemas, et toetada maapõueenergia kasutamist stabiilse elektrivarustuse jaoks, muu hulgas saartel ja äärepoolseimates piirkondades, millega kaasnevad asjakohased meetmed, et muuta maapõueenergiasse tehtavad investeeringud konkurentsivõimelisteks;
4. KUTSUB komisjoni ja liikmesriike ÜLES looma struktureeritud foorumi, näiteks Euroopa maapõueenergia liidu, et tuua kokku poliitikakujundajad, tööstuse sidusrühmad, investorid ja muud asjaomased sidusrühmad kogu väärtusahela ulatuses, et vahetada parimaid tavasid ja edukaid ärimudeleid, luua uusi partnerlusi ning teha kindlaks sageli tekkivad kitsaskohad ja nende kõrvaldamise meetodid;

Õigusraamistik ja finantsaspektid

5. KUTSUB liikmesriike ÜLES asjaomase ELi õigustiku rakendamise kontekstis:
- a. vajaduse korral ühtlustama oma vastavaid maapõueenergia põhiseid energiatootmist mõjutavaid regulatiivmenetlusi, sealhulgas taristut, mis võimaldab selle kasutamist, samuti puurimist ja kaevandamist ning keskkonnamenetlusi;
 - b. vajaduse korral kiirendama loa- ja litsentsimismenetlusi ning hõlbustama juurdepääsu teabele, kaaludes näiteks ühtse kontaktpunkti loomist projektiarendajate teavitamiseks;

- c. püüdma parandada maapõueenergiapõhise kütte, jahutuse, elektri ja energia salvestamise planeerimise ja arendamise koordineerimist piirkondlikul ja riiklikul tasandil ning julgustama omavalitsusi edendama maapõueenergia potentsiaali täielikku ärakasutamist kogu energiasüsteemi kaudu;
- d. suurendama maapõueenergia kavandamise ja aruandluse läbipaistvust riiklike energia- ja kliimakavade ning nendega seotud aruandluse kontekstis;
- e. kaaluma oma lõimitud energiasüsteemide kavades maapõueenergia lahendusi, et tasakaalustada võrke, tagada paindlikkus ja stabiilsus ning vähendada heitkoguseid;
- f. kaaluma suuniste andmist kohalikele omavalitsustele, energia- ning kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide käitajatele, et võtta maapõueenergiat arvesse piirkondlikus või linnaplaneerimises ning kohaliku energiataristu investeeringute kavandamisel; käsitlema terviklikult kõiki alternatiive; viima sellised suunised kooskõlla energiatõhususe direktiivis nõutud põhjaliku kütte ja jahutuse hindamisega ning kohustusega integreerida taastuvenergia kütte- ja jahutussektorisse kooskõlas taastuvenergia direktiiviga;
- g. edendama kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide optimaalset kavandamist, näiteks alandades nende töötemperatuuri, et integreerida maapõueenergia, muutes need seega säästvamaks;
- h. kaaluma oma ehitusalastes reeglites maapõueenergia lahendusi stiimulitena tõhusamate ja kestlikumate hoonete rajamiseks;
- i. soodustama integreeritud lähenemisviisi kohaldamist maa-aluse pooriruumiga seotud tegevuste suhtes, et ühtlustada maapõueenergia kasutamist põhjavee kaitsega ning maa-aluse pooriruumiga seotud tegevuse muude kasutusviisidega, nagu süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine ning vesiniku säilitamine;
- j. hõlbustama projekte, mille eesmärk on ehitada fossiilressursside jaoks loodud maa-alused rajatised ümber maapõueenergia kasutamiseks, või soodustada selliste lahenduste väljatöötamist, mis võimaldavad selliseid projekte kiiremini ellu viia;
- k. kaaluma, või, kui need on juba olemas, hõlbustama juurdepääsu finants- või tagatiskavadele ja stiimulitele, et leevendada puurimise ja uurimisega seotud suuri algkulusid ja riske, et edendada maapõueenergia taristu ehitamist ja hõlbustada maapõueenergia investeeringute ärilist elujõulisust;

- l. vajaduse korral stimuleerima maapõueenergia lahenduste kasutamist kütte ja jahutuse eesmärgil üldiselt, samuti kaugkütte- ja kaugjahutusvõrkudes ning vajaduse korral süvageotermiliste lahenduste energiatootmises, ning anda välja suunised, et suurendada nende kasutamist;
- m. kaaluma puuraukude või kaevandustegevuse kõigi varasemate kasutusviiside potentsiaali maapõueenergia rakendamiseks, vähendades kohalike, tavaliselt fossiilkütustel põhinevate kaugkütte- ja kaugjahutusvõrkude CO₂ heidet, et aidata kaasa energiasüsteemi õiglasele ümberkujundamisele.

Juurdepäas andmetele ja teabele ning üldsuse teadlikkuse suurendamine

6. KUTSUB liikmesriike ÜLES pakkuma geoteaduste andmeid, teavet maapõue kohta ja kaarte ning tagama nende kättesaadavuse ja juurdepääsetavuse, sealhulgas olemasolevate kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide kohta; need on olulised maapõueenergia potentsiaali hindamiseks ning fossiilressursside alaste tegevuste kaudu saadud andmete ja teadmiste tõhusaks kasutamiseks maapõueenergia arendamiseks, luues võimaluse korral avalikult kättesaadavad andmekogumid;
7. KUTSUB liikmesriike ÜLES aitama komisjoni toetusel kaasa maapõueenergia andmeid käsitlevate olemasolevate projektide edendamisele, täiustamisele ja ulatuse laiendamisele, sealhulgas olemasolevate kütte- ja jahutusvõrkude kohta andmete esitamisele. See aitab täita andmelünki ja luua kogu ELi hõlmava metaandmebaasi, mis ühendab riiklikke geoloogiliste andmete hoidlaid, mis on kättesaadavad kõigile sidusrühmadele kogu ELis;
8. KUTSUB liikmesriike ÜLES tugevdama komisjoni toetusel piiriülest teadus- ja arendustegevuse alast koostööd teadmiste jagamise või ühisprojektide kaudu, et tagada maapõueenergia kaartide (soojusvoog ja termaalvee reservuaaride laiendamine) sujuv integreerimine;
9. KUTSUB liikmesriike ÜLES julgustama ja toetama kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi energiakogukondade loomisel; tegema koostööd maapõueenergiaga seotud maapõueenergia projektides osalevate investorite, arendajate ja tarbijatega, tuginedes maapõueenergia potentsiaali, kohapeal kättesaadava soojuste turu ning kogukonnale kuuluva kaugkütte ja -jahutuse arendamise potentsiaali hindamisele;

10. KUTSUB komisjoni ÜLES kirjeldama olemasolevaid ELi rahastamisvahendeid ja toetust, sealhulgas vajaduse korral programmi „InvestEU“ ja muid Euroopa Investeerimispanka (EIP) kaudu kättesaadavaid vahendeid, mis võivad teavitada projektiarendajaid nii seoses riiklike kui ka piiriüleste maapõueenergia algatustega;
11. KUTSUB komisjoni ja liikmesriike ÜLES tuginema kaardistamisele ELi ja riiklikul tasandil ja vajaduse korral seda toetama, et hinnata maapõueenergia kogu potentsiaali kõigis liikmesriikides, pöörates erilist tähelepanu sügaval ja ülisügaval maapõues asuvatele maapõueenergia ressurssidele, sealhulgas süsivesinike ammutamise andmete kasutamisele;
12. KUTSUB liikmesriike ÜLES suurendama üldsuse teadlikkust ja soodustama üldsuse heakskiitu, käivitama teabekampaaniaid ja parandama teadmisi maapõueenergia kasutamisest tuleneva sotsiaal-majandusliku ja kliimaalase kasu kohta ning edukatest juhtumiuuringutest, samuti tagama kohalike omavalitsuste, maakogukondade, äärepoolseimate piirkondade, kodanike, taastuenergiakogukondade ja muude sidusrühmade kaasamise maapõueenergia arendamisse; sellega seoses peaks komisjon hõlbustama jõupingutusi üldsuse heakskiidu saavutamiseks ning kasutama ka erinevaid kohalike omavalitsuste võrgustikke, nagu linnapeade pakt;
13. KUTSUB liikmesriike ÜLES komisjoni toetusel parandama teadmisi süvageotermilistest tegevustest tulenevate võimalike geoloogiliste ja keskkonnariskide, näiteks esilekutsutud seismilisuse kohta ja nende parimate tavade jagamist ning ennetus-, seire- ja vajaduse korral leevendusmeetmete kohta;

Tööjõu, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tugevdamine

14. KUTSUB liikmesriike ÜLES käivitama kutsehariduse ümberõppeprogramme, et vastata areneva maapõueenergia tööstuse konkreetsetele tööjõu alastele vajadustele. Neis tuleb arvesse võtta fossiilkütuse- ja kaevandustööstuse töötajate ja spetsialistide kaasamist ja ümberõpet, kellel on eksperditeadmised uuringute, puurimise ja torustiku valdkonnas. See võib tagada õiglase ülemineku, mis maksimeerib tööhõivevõimalused maapõueenergia sektoris;
15. JULGUSTAB liikmesriike käivitama kõrghariduse spetsialiseerumised, et tagada maapõueenergia tööstusele kvalifitseeritud tööjõud;

16. JULGUSTAB komisjoni ja liikmesriike lisama maapõueenergia projektid teadus-, arendus- ja innovatsiooniprogrammidesse ja -poliitikatesse, nagu programm „Euroopa horisont“, innovatsioonifond ja SET-kava, sealhulgas selle süva-maapõueenergia rakenduskava (Deep Geothermal Implementation Plan), või suurendama veelgi nende osakaalu;
17. JULGUSTAB looma maapõueenergia valdkonnas uusi uuenduslikke tehnoloogiaid, mis aitavad kaasa liidu konkurentsivõimele ja vastupanuvõimele;

Väärtusahela arendamine ja rahvusvaheline koostöö

18. JULGUSTAB komisjoni ja liikmesriike suurendama ühiseid jõupingutusi, et suurendada kvalifitseeritud Euroopa tööstusteenuste osutajate suutlikkust sellistes valdkondades nagu puurimine, ehitus ja seadmete tootmine;
19. KUTSUB komisjoni ja liikmesriike ÜLES tugevdama liidu positsiooni maapõueenergia väärtusahelas kõigis kategooriates: planeerimine, paigaldamine, käitamine ja hooldus;
20. KUTSUB komisjoni ja liikmesriike ÜLES tõhustama rahvusvahelist koostööd muu hulgas Rahvusvahelise Energiaagentuuri, Rahvusvahelise Taastuvenergia Agentuuri ja üleilmse maapõueenergia liiduga tehnoloogia, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas; edendama oskusteabe edastamist, andmete kogumist ja maapõueenergia majanduslike ja keskkonnaaspektidega seotud poliitikat; ning edendama parimate tavade jagamist.